

PROPUNERI DE MODIFICARE ȘI COMPLETARE

a proiectului „Strategiei pentru prezervarea și promovarea multi- și interculturalității Timișoarei 2026–2030”

Depuse în cadrul procedurii de consultare publică, în temeiul Legii nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică

I. Considerații preliminare

Prezentul document, elaborat de Uniunea Democrată Maghiară din România – Organizația Județeană Timiș, conține propuneri de modificare și de completare a proiectului de „Strategie pentru prezervarea și promovarea multi- și interculturalității Timișoarei 2026–2030”, supus consultării publice.

Propunerile sunt susținute și asumate de un număr semnificativ de organizații neguvernamentale, instituții de învățământ și instituții bisericești din Timișoara, care fac parte din Consiliul Civil, ale căror denumiri sunt menționate la finalul documentului.

Metodologic, propunerile sunt ancorate cu prioritate în textul proiectului de strategie însuși. Cea mai mare parte dintre ele nu introduc obiective noi, ci înlătură discrepanțe între diagnoza formulată de strategie și instrumentele prin care aceasta urmează să fie pusă în aplicare.

Conform opțiunii metodologice a proiectului de strategie, care evită nominalizarea comunităților în cuprinsul măsurilor, **amendamentele sunt redactate în termeni generali**, aplicabili tuturor comunităților minorităților naționale din Timișoara.

Formularea generală nu diminuează, ci întărește propunerile: ele răspund unor nevoi comune, sunt compatibile cu principiul egalității și al nediscriminării asumat de strategie și pot fi susținute de ansamblul comunităților minoritare ale orașului.

II. Evaluare generală a proiectului de strategie

1. Un proiect solid, care merită susținut

Proiectul este bine fundamentat metodologic și conceptual. Diagnoza se sprijină pe cercetare cantitativă și calitativă consistentă, iar capitolul de clarificări conceptuale este de o calitate rar întâlnită în documentele de politică publică locală din România.

Merită subliniate în mod expres câteva opțiuni de fond: asumarea explicită a **abordării bazate pe drepturi**, cu afirmația că protecția minorităților „nu decurge din generozitatea majorității [...] ci din faptul că drepturile legate de apartenența etnoculturală [...] sunt drepturi fundamentale ale omului”; respingerea fermă a abordărilor asimilaționiste, segregaționiste și excluzioniste; recunoașterea

apartenențelor culturale multiple, esențială într-un oraș cu numeroase familii mixte; refuzul „viziunii muzeale” asupra minorităților; înființarea unui muzeu al orașului dedicat minorităților; instituirea unui sistem propriu de colectare a datelor; și aderarea la Rețeaua Orașelor Interculturale a Consiliului Europei.

Propunerile care urmează nu contestă arhitectura documentului, ci urmăresc să îi asigure efectivitatea.

2. Asimetria dintre calitatea analizei și forța normativă a măsurilor

Principala vulnerabilitate a proiectului nu este de conținut, ci de **regim juridic al măsurilor**. Diagnoza identifică precis vulnerabilitățile — declin demografic, asimilare lingvistică, finanțare imprevizibilă, lacune în politicile publice locale — dar planul de măsuri le răspunde predominant prin formulări de recomandare: „va fi încurajată”, „poate include”, „este indicat”, „o atenție specială va fi acordată”, „se va avea în vedere”.

Niciuna dintre cele paisprezece măsuri nu instituie o obligație determinată, în sarcina unei autorități identificate, cu termen și cu efect verificabil. Un document construit exclusiv din astfel de formulări riscă să fie evaluat, în 2028 și în 2030, exclusiv prin numărul de activități realizate, fără nicio schimbare structurală.

Cea mai mare parte a amendamentelor propuse constă tocmai în conversia unor intenții deja asumate de strategie în obligații cu conținut determinat. Ele nu adaugă, așadar, angajamente noi, ci fac exigibile angajamente existente.

3. Absența dimensiunii lingvistice administrative

Proiectul tratează multilingvismul ca fenomen cultural, patrimonial și turistic, dar nu ca dimensiune a raportului dintre cetățean și autoritate. Nu există nicio măsură privind dreptul de a se adresa administrației în limba maternă, comunicarea publică multilingvă, serviciile publice în limba maternă sau capacitatea lingvistică a aparatului administrativ.

Această absență este cu atât mai vizibilă cu cât strategia enumeră ea însăși „comunicarea publică” printre domeniile în care multilingvismul lipsește, și cu cât își asumă o abordare întemeiată pe drepturi. Este lacuna de fond a proiectului și obiectul Amendamentului nr. 1.

4. Absența unei dimensiuni de investiții

Capitolul „Estimarea impactului bugetar” nu conține o estimare, ci afirmația că măsurile pot fi realizate, în cea mai mare parte, în cadrul bugetar existent. Proiectul nu prevede niciun program de investiții în infrastructura instituțiilor de învățământ și de cultură ale minorităților, deși obiectivul OS2.1 este dedicat tocmai sprijinirii acestora, iar nevoile semnalate de instituții privesc lucrări de punere în siguranță a construcțiilor.

5. Participare fără consecință juridică

Principiul 5 al strategiei definește participarea drept „implicare reală [...] în toate etapele ciclului politicilor publice”. Planul de măsuri nu prevede însă niciun caz în care consultarea să fie obligatorie,

niciun termen și niciun efect al avizului. O consultare de la care autoritatea se poate îndepărta fără a motiva rămâne, juridic, informare.

6. Echilibrul intern al planului de măsuri

Strategia avertizează, în mod judicios, împotriva reducerii minorităților la statutul de „moștenire culturală” și împotriva riscului ca „diversitatea etnică să fie redusă la un element folcloric sau festiv”. Din cele paisprezece măsuri, șase privesc însă patrimoniul, promovarea și turismul, în timp ce condițiile efective de reproducere a comunităților — limba, învățământul, tineretul, capacitatea organizațională — sunt acoperite de trei măsuri, formulate generic.

Fără a diminua importanța dimensiunii patrimoniale și de imagine, echilibrul merită corectat: un oraș își poate promova cu succes moștenirea multiculturală și în absența comunităților care au produs-o.

III. Propuneri de modificare și completare

Amendamentul nr. 1 — Introducerea unui obiectiv strategic dedicat multilingvismului funcțional în administrația publică locală

Secțiunea vizată	Cap. „Viziune, misiune, direcții și obiective strategice” – Direcția strategică 1; Cap. „Plan de măsuri”; Cap. „Indicatori de monitorizare și evaluare”
Tipul propunerii	Completare (obiectiv strategic nou + trei măsuri noi)

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

*Direcția strategică 1 cuprinde două obiective strategice (OS1.1 și OS1.2). Proiectul de strategie **nu conține niciun obiectiv, nicio măsură și niciun indicator** referitor la utilizarea limbilor comunităților minoritare în raporturile dintre administrația publică locală și cetățeni.*

Multilingvismul este tratat exclusiv ca fenomen cultural — semnalistică patrimonială (măsura 1.1.2), sensibilizare lingvistică în școli (măsura 1.2.1) și materiale de promovare turistică (măsurile 3.1.2, 3.2.2).

TEXT PROPUȘ

Se introduce obiectivul strategic OS1.3 „Asigurarea multilingvismului funcțional în administrația publică locală și în spațiul public”, cu următoarele măsuri:

1.3.1 Adoptarea unei politici lingvistice locale — regulament aprobat prin hotărâre a Consiliului Local privind utilizarea limbilor comunităților naționale tradiționale ale orașului în raporturile cu administrația publică locală, care va reglementa cel puțin:

- dreptul cetățeanului aparținând uneia dintre comunitățile naționale tradiționale de a se adresa, verbal și în scris, Primăriei Municipiului Timișoara și structurilor subordonate în limba sa maternă și de a primi răspuns, la cerere, în aceeași limbă, în termenele legale;
- asigurarea, la cerere, a unor servicii publice și în limba maternă, în special oficierea căsătoriei;

- inscripționarea multilingvă a denumirilor sediilor Primăriei, ale instituțiilor și structurilor subordonate;
- accesibilitatea în limbile respective a paginii de internet și a canalelor de comunicare online ale Primăriei, cel puțin pentru secțiunile de interes public general;
- publicarea, cel puțin în rezumat, în limbile respective, a hotărârilor Consiliului Local, a dispozițiilor primarului și a comunicatelor de interes public;
- utilizarea limbilor respective cu ocazia evenimentelor publice importante ale orașului.

1.3.2 Plan multianual de inscripționare multilingvă — elaborarea și aprobarea unui plan de inscripționare multilingvă eșalonată în spațiu și timp a străzilor, piețelor, parcurilor și obiectivelor urbane, cu prioritizarea zonelor și a obiectivelor cu semnificație istorică pentru comunitățile respective.

1.3.3 Consolidarea structurii administrative de specialitate — Compartimentul Minorități și Relații Interetnice se reorganizează ca structură de sine stătătoare, subordonată direct primarului, încadrată cu personal având competențe lingvistice certificate în limbile comunităților tradiționale și cu buget propriu, dimensionat în raport cu atribuțiile ce îi revin.

MOTIVARE

Documentul tratează multilingvismul ca element de patrimoniu și de imagine, dar nu ca dimensiune a raportului juridic dintre cetățean și autoritate. Or, secțiunea „Puncte slabe” a strategiei identifică ea însăși, printre lacunele politicilor publice locale, „lipsa unei promovări coerente a multilingvismului la nivelul orașului (semnalistică, turism, **comunicare publică**)”. Dintre cele trei domenii semnalate, comunicarea publică este singurul rămas fără nicio măsură corespondentă în planul de măsuri.

Strategia își asumă explicit „abordarea bazată pe drepturi” și afirmă că asigurarea exercitării drepturilor persoanelor aparținând minorităților „nu reprezintă o concesie făcută la revendicări ale acestora, sau o dovadă de bunăvoință, ci o obligație a autorităților”. O strategie construită pe această premisă nu poate omite tocmai domeniul în care drepturile lingvistice se exercită efectiv, în raport direct cu autoritatea publică.

Strategia constată, la capitolul conceptual, că „faptul că doar minoritarii sunt plurilingvi, vorbind limba proprie și pe cea a majorității, nu este suficient”. Consecința instituțională firească a acestei constatări este ca administrația însăși să dispună de capacitate lingvistică, nu doar cetățeanul minoritar.

Temei juridic: art. 6 și art. 120 alin. (2) din Constituția României; art. 94 și art. 195 din O.U.G. nr. 57/2019 privind Codul administrativ; art. 10 și art. 11 din Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale; Legea nr. 282/2007 pentru ratificarea Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare. Pragul de 20% prevăzut de Codul administrativ instituie o **obligație minimă**, iar nu o limită maximă: nicio normă nu interzice autorității locale să adopte din proprie inițiativă măsuri mai favorabile, iar art. 22 din Convenția-cadru consacră expres principiul aplicării dispoziției mai favorabile.

Amendamentul nr. 2 — Caracterul obligatoriu, dedicat și predictibil al alocării financiare

Secțiunea vizată	Cap. „Estimarea impactului bugetar”; măsurile 1.2.2 și 2.1.2
Tipul propunerii	Modificare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

„Măsurile ce presupun finanțări **pot** fi implementate prin alocarea unui procent (**de exemplu** 15%, cât reprezintă aproximativ proporția timișorenilor care au altă apartenență etnică decât cea română) din liniile de finanțare gestionate de Centrul de proiecte, pentru finanțarea de proiecte ale comunităților minorităților sau proiecte interculturale.”

Măsura 2.1.2: „În plan local, această susținere **poate include, fie** crearea unui fond special sau a unei linii de finanțare dedicate, **fie** prioritizarea proiectelor propuse de organizațiile comunităților minoritare în anumite linii de finanțare existente.”

TEXT PROPOS

„Începând cu exercițiul bugetar 2027, se constituie anual o linie de finanțare dedicată proiectelor culturale, educaționale, de tineret și interculturale ale comunităților minorităților naționale, în cuantum de **minimum 15%** din totalul liniilor de finanțare nerambursabilă gestionate de Centrul de Proiecte al Municipiului Timișoara.

Prioritățile anuale și criteriile de evaluare specifice ale liniei de finanțare se stabilesc pe baza propunerilor Consiliului Consultativ al Minorităților Naționale.

Linia de finanțare are caracter distinct și nu se substituie accesului organizațiilor comunităților minoritare la celelalte linii de finanțare ale municipiului, la care acestea participă în condiții de egalitate.

Pentru proiectele și evenimentele cu caracter recurent se instituie posibilitatea finanțării multianuale, pe perioade de cel puțin 3 ani, cu evaluare anuală, în condițiile Legii nr. 273/2006 privind finanțele publice locale.”

MOTIVARE

Formulările „pot fi implementate”, „de exemplu”, „poate include, fie... fie...” transformă singura măsură cu efect financiar direct al întregii strategii într-o simplă recomandare, lipsită de forță obligatorie și de previzibilitate.

Strategia identifică însă expres, la capitolul „Puncte slabe”, că **„în lipsa unui sprijin pentru creșterea capacității organizaționale și a unor mecanisme de finanțare predictibile și dedicate, activitățile unor comunități minoritare devin vulnerabile la întreruperi, iar organizațiile mici riscă să dispară”**. Un remediu formulat facultativ nu poate corecta o vulnerabilitate pe care documentul însuși o califică drept structurală. Există aici o inconsecvență între diagnostic și soluție care trebuie înlăturată.

Finanțarea multianuală este singurul instrument juridic care răspunde criticii de imprevizibilitate, fiind permisă de Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale (mecanismul creditelor de angajament) și compatibilă cu Legea nr. 350/2005 privind regimul finanțărilor nerambursabile.

Amendamentul nr. 3 — Înlăturarea contradicției privind baza demografică a alocării

Secțiunea vizată	Cap. „Estimarea impactului bugetar”, corelat cu cap. „Timișoara oraș al diversității etniculturale”
Tipul propunerii	Modificare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

*„...un procent (de exemplu 15%, **cât reprezintă aproximativ proporția timișorenilor care au altă apartenență etnică decât cea română**)...”*

TEXT PROPUS

„Ponderea de referință utilizată pentru dimensionarea alocărilor nu se determină pe baza datelor recensământului din 2021.

Până la operaționalizarea sistemului local de colectare și analiză a datelor prevăzut la măsura 1.2.3, ponderea de referință se stabilește pe baza celor mai recente serii de date credibile disponibile, corectate cu estimările fundamentate științific privind subînregistrarea, procentul de 15% având caracterul unui **prag minim**, iar nu al unui plafon.”

MOTIVARE

Strategia afirmă în mod expres, în capitolul de analiză, că datele ultimului recensământ „datorită unor deficiențe tehnice și metodologice, prezintă o imagine puternic distorsionată și **nu pot fi luate ca reper pentru fundamentarea de politici publice** sau de intervenții civice sau comunitare”, întrucât pentru peste 57.000 de locuitori etnia nu este disponibilă, cifrele subestimând „cu mare probabilitate [...] semnificativ numărul persoanelor cu apartenențe minoritare”.

Trimiterea, în capitolul bugetar al aceluiași document, la „proporția timișorenilor care au altă apartenență etnică decât cea română” fără indicarea sursei creează un risc real de interpretare a procentului prin raportare la recensământul din 2021 — adică tocmai la datele pe care strategia le-a descalificat cu câteva zeci de pagini mai devreme. De altfel, la un total recensat de 250.849 de locuitori, peste 57.000 de persoane, adică peste o cincime din populația orașului, nu au o apartenență etnică înregistrată.

Amendamentul nu solicită o alocare mai mare decât cea propusă în proiect, ci înlăturarea unei ambiguități de fundamentare care ar putea transforma o deficiență metodologică recunoscută de strategie într-o consecință bugetară permanentă pentru următorii cinci ani. Precizarea că procentul reprezintă un prag minim, iar nu un plafon, asigură totodată coerența cu măsura 1.2.3, care are ca finalitate tocmai obținerea unor date locale credibile.

Amendamentul nr. 4 — Consultarea prealabilă obligatorie privind instituțiile de învățământ și cultură ale comunităților minoritare

Secțiunea vizată	Măsura 2.2.2, ultimul paragraf; măsura 2.1.1
Tipul propunerii	Modificare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

„O atenție specială va fi acordată includerii unor mecanisme de consultare, participare și transparență în privința teatrelor în limbile minorităților față de comunitățile respective, precum și creșterii gradului de implicare a comunităților minorităților în decizii privind instituțiile culturale și de învățământ.”

TEXT PROPOS

„Deciziile Consiliului Local Timișoara și ale primarului privind instituțiile de învățământ și de cultură care deserveșc o comunitate minoritară — în special numirea, evaluarea și eliberarea din funcție a conducerii, bugetul anual, programul minimal, reorganizarea, schimbarea destinației ori a sediului — se adoptă numai după solicitarea avizului consultativ al organizațiilor reprezentative ale comunității respective, comunicat în termen de 15 zile de la solicitare.

Avizul se publică odată cu proiectul de act administrativ, iar îndepărtarea de la conținutul acestuia se motivează public.

Instituțiile vizate sunt cele finanțate integral sau parțial de la bugetul local, între care Teatrul Maghiar de Stat «Csiky Gergely», Teatrul German de Stat, Liceul Teoretic «Bartók Béla» și Liceul Teologic Romano-Catolic «Gerhardinum», precum și unitățile și secțiile de învățământ cu predare în limbile minorităților.”

MOTIVARE

Formularea actuală — „o atenție specială va fi acordată includerii unor mecanisme” — nu creează nicio obligație și nu identifică nici titularul obligației, nici momentul, nici conținutul, nici efectul consultării. Este o formulare de intenție într-un capitol care ar trebui să conțină măsuri.

Instituțiile în cauză sunt singurele instrumente publice prin care o comunitate minoritară își exercită efectiv dreptul la învățământ și la viață culturală în limba maternă. Deciziile privitoare la ele afectează, prin urmare, exercitarea unui drept fundamental, ceea ce justifică o garanție procedurală, nu o simplă practică de bună-credință. **Temei:** art. 32 alin. (3) din Constituție; art. 12–14 din Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale.

Termenul de 15 zile și caracterul consultativ al avizului asigură compatibilitatea cu competențele legale ale autorității locale: aceasta rămâne titularul deciziei, dar decide în cunoștință de cauză și își asumă public divergența.

Amendamentul nr. 5 — Program multianual de investiții în infrastructura instituțiilor de învățământ și cultură ale minorităților

Secțiunea vizată	Măsura 2.1.1; cap. „Estimarea impactului bugetar”; cap. „Oportunități”
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Măsura 2.1.1 prevede sprijin privind „baza materială necesară pentru activități de educație și culturale de calitate”, fără nicio concretizare, fără termen, buget sau indicator de realizare.

Cap. „Estimarea impactului bugetar”: „O mare parte a activităților prevăzute în măsurile strategiei pot fi realizate în cadrul bugetar existent [...] multe dintre celelalte activități au costuri reduse.”

TEXT PROPUȘ

„Se elaborează și se aprobă, în termen de 12 luni de la adoptarea strategiei, un **program multianual de investiții** în infrastructura instituțiilor de învățământ și de cultură ale minorităților naționale finanțate de la bugetul local, cuprinzând lucrări de punere în siguranță, consolidare, reabilitare termică, modernizare a instalațiilor și dotare. Programul se fundamentează pe evaluări tehnice, se prioritizează în funcție de gradul de risc și este precedat de consultarea instituțiilor și a organizațiilor comunităților respective.

Clădirile aflate în administrarea sau în folosința instituțiilor de învățământ și de cultură ale minorităților naționale se includ în programele municipale de reabilitare a clădirilor istorice și de creștere a eficienței energetice, în condițiile legii.

Sala fostului cinematograful «Arta» se include în lista clădirilor supuse refuncționalizării ca spații pentru evenimente culturale și comunitare, alături de obiectivele menționate în cap. «Oportunități».”

MOTIVARE

Strategia enumeră la capitolul „Oportunități” obiectivele avute în vedere pentru refuncționalizare — sinagogile, viitorul centru multicultural, Muzeul Corneliu Mikloși, Depoul de tramvaie, Muzeul Apei, cinematografele Victoria, Timiș, Studio și Freidorf — fără a include cinematograful Arta, deși acesta poate deveni un spațiu comunitar multifuncțional și un pol cultural al cartierului Iosefin, într-un parteneriat deja disponibil.

Afirmația că măsurile pot fi realizate „în cadrul bugetar existent”, cu „costuri reduse”, nu este compatibilă cu nevoile reale de siguranță a construcțiilor semnalate de instituțiile de învățământ ale minorităților: refacerea tavanului și a instalațiilor electrice de curenți tari și slabi și a tâmplăriei din casa scării, izolarea termică a internatului, respectiv rețelele de internet, instalațiile electrice, de apă și de încălzire. Acestea sunt lucrări de investiții, nu cheltuieli curente.

Fără o componentă de investiții, obiectivul OS2.1 — „sprijinirea ecosistemului educațional și cultural al minorităților” — rămâne fără obiect: o școală a cărei clădire principală nu este pusă în siguranță nu poate fi sprijinită prin campanii de sensibilizare.

Amendamentul nr. 6 — Măsură distinctă privind protejarea patrimoniului funerar și memorial

Secțiunea vizată	Măsura 1.1.2 → măsură nouă 1.1.4
Tipul propunerii	Completare (măsură nouă)

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

În cuprinsul măsurii 1.1.2, o singură frază: „Este solicitată, de asemenea, elaborarea și implementarea unei politici publice locale care să asigure protejarea monumentelor funerare ale personalităților culturale, științifice și sociale ale orașului, inclusiv a celor care aparțin comunităților minoritare.”

TEXT PROPOS

Se introduce măsura distinctă **1.1.4 „Protejarea patrimoniului funerar și memorial al orașului”**, cu următoarele activități:

- a.) inventarierea, în cimitirele aflate în administrarea municipiului, a mormintelor și a monumentelor funerare ale personalităților orașului, cu prioritate a celor rămase fără urmași sau fără titular al dreptului de concesiune;
- b.) instituirea, prin hotărâre a Consiliului Local, a categoriei **„mormânt protejat (istoric)”**, cu regim juridic care exclude reconcesionarea și desființarea, și aprobarea listei inițiale;
- c.) asigurarea de la bugetul local a întreținerii mormintelor astfel clasificate;
- d.) reglementarea parteneriatelor de adopție a monumentelor istorice și funerare de către persoane fizice și juridice, culte și organizații;
- e.) realizarea unui cadastru digital al monumentelor, plăcilor și obiectivelor memoriale ale comunităților minoritare;
- f.) inventarierea și punerea sub protecția municipiului a statuilor și a monumentelor de for public de pe raza orașului.

MOTIVARE

Patrimoniul funerar este singura categorie de patrimoniu supusă unui risc de pierdere ireversibilă pe termen scurt, prin efectul automat al mecanismelor de reconcesionare a locurilor de veci. Spre deosebire de o clădire degradată, un mormânt desființat nu mai poate fi restaurat.

Riscul nu este teoretic: mormintele lui Ormós Zsigmond, fondatorul instituțiilor muzeale timișorene, și al lui Geml József, primar al Timișoarei, au dispărut. Fiecare an de amânare produce pierderi definitive.

O frază subordonată unei alte măsuri, fără responsabil, termen, buget și indicator, nu este aptă să producă efecte. Măsura merită tratament distinct și caracter prioritar, cu atât mai mult cu cât activitățile de la lit. a), b), d), e) și f) au costuri minime sau nule, fiind în cea mai mare parte acte administrative și de inventariere.

Temei juridic: Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice; art. 5 din Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale.

Amendamentul nr. 7 — Extinderea obiectului marcării multilingve și corectitudinea onomastică

Secțiunea vizată	Măsura 1.1.2
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

„Unele marcate actuale sunt inadecvate [...] și este necesară înlocuirea și extinderea lor [...] În consultare cu reprezentanții comunităților minorităților se vor corecta numele de străzi date după personalități ale comunităților minoritare și care sunt scrise incorect.”

TEXT PROPUS

„Marcarea multilingvă vizează: monumentele publice, clădirile istorice și statuile; casele natale sau de locuit ale personalităților; străzile, piețele și podurile cu semnificație istorică; locurile unor evenimente istorice.

Denumirile de străzi, piețe și obiective publice atribuite după personalități aparținând comunităților minoritare se înscriu în ortografia corectă a limbii respective, inclusiv cu semnele diacritice specifice; corectarea inscripțiilor eronate se realizează din oficiu, pe baza listei întocmite împreună cu organizațiile comunităților, fără a fi condiționată de solicitări individuale.

Se completează lista personalităților cuprinse în Aleea Personalităților, aprobată prin H.C.L. nr. 132/24.03.2009, cu propunerile formulate de comunitățile minorităților naționale, transmise prin Consiliul Consultativ al Minorităților Naționale.”

MOTIVARE

Proiectul limitează corectarea la numele de străzi, deși problema privește deopotrivă plăcile comemorative, casele memoriale și marcasele de pe monumente. Extinderea nu generează costuri suplimentare semnificative, întrucât se realizează odată cu programul de înlocuire deja prevăzut.

Scrierea corectă a numelui propriu în forma sa originală nu este o chestiune de stil, ci de recunoaștere a identității. **Temei:** art. 11 alin. (1) din Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, privind dreptul la utilizarea numelui în limba minoritară și la recunoașterea oficială a acestuia.

Aleea Personalităților este instituită printr-o hotărâre din 2009, care nu a mai fost actualizată. Completarea listei este un act administrativ fără cost, cu efect simbolic direct asupra obiectivului OS1.1.

Amendamentul nr. 8 — Sprijin pentru lăcașurile de cult ale bisericilor istorice ale minorităților și prioritizarea reabilitării

Secțiunea vizată	Măsura 1.1.2
Tipul propunerii	Modificare și completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

„Este necesară continuarea protejării, renovării și punerii în valoare a sinagogilor și a altor clădiri semnificative pentru comunitățile minoritare care necesită intervenția municipalității.”

În rest, cultele religioase sunt menționate în strategie exclusiv în calitate de deținători de colecții muzeale (măsura 1.1.1).

TEXT PROPUȘ

„Bisericile istorice ale minorităților naționale, recunoscute în condițiile Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, beneficiază de sprijin financiar regulat de la bugetul local pentru conservarea și reabilitarea lăcașurilor de cult și a clădirilor anexe cu valoare de patrimoniu, iar aceste imobile se includ în programul municipal de reabilitare a clădirilor istorice.

Conservarea, reabilitarea, restaurarea, consolidarea și gestionarea clădirilor istorice se realizează pe baza unei prioritizări stabilite în funcție de valoarea culturală, starea de conservare, urgența intervenției și costuri, prioritizare precedată de consultarea comunității în cauză.”

MOTIVARE

Culte istorice ale minorităților naționale dețin o parte substanțială a patrimoniului construit al orașului, iar edificiile lor sunt, în multe cazuri, singurele spații comunitare rămase acestor comunități. Strategia le recunoaște rolul în capitolul de analiză — „organizațiile minorităților, în unele cazuri însoțite de cultele religioase, au un rol activ în coagularea vieții interne a comunităților lor” — dar nu îl reflectă în planul de măsuri.

Menționarea expresă doar a sinagogilor, deși pe deplin justificată, lasă în afara textului celelalte categorii de lăcașuri istorice ale minorităților. Formularea propusă este neutră confesional și acoperă întreg spectrul.

Consultarea prealabilă a comunității la stabilirea priorităților previne situația în care intervențiile se decid exclusiv pe criterii tehnice sau de vizibilitate turistică, fără raportare la utilitatea comunitară.

Amendamentul nr. 9 — Atribuirea de funcțiuni concrete Centrului Multicultural și accesul la spații

Secțiunea vizată	Măsurile 2.1.2 și 2.2.1; cap. „Oportunități”
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Centrul multicultural este menționat o singură dată în întregul document, la capitolul „Oportunități”: „viitorul centru multicultural care va valorifica vechea clădire a Spitalului de Dermatologie”. Nu i se atribuie nicio funcțiune în planul de măsuri.

Măsura 2.2.1: „Comunitățile minoritare mai puțin numeroase nu dețin spații proprii adecvate pentru întâlniri și activități [...] s-a propus ca organizațiile minorităților să primească, pe bază de programare, acces gratuit la spații.”

TEXT PROPUȘ

„Viitorul centru multicultural va găzdui cu titlu permanent:

- cursuri de învățare a limbilor comunităților tradiționale ale Banatului — maghiară, germană, sârbă — deschise deopotrivă membrilor comunităților și majoritarilor, organizate pe niveluri și pe categorii de vârstă;
- spații de întâlnire și de activitate puse gratuit la dispoziția organizațiilor comunităților minoritare, pe bază de programare;
- sedii pentru organizațiile de tineret ale comunităților minoritare care nu dispun de spații proprii.

Accesul gratuit la spații nu se limitează la comunitățile mai puțin numeroase, ci privește orice organizație a unei comunități minoritare care nu dispune de spații adecvate, inclusiv organizațiile de tineret și grupurile de inițiativă din cadrul comunităților consolidate.”

MOTIVARE

Cea mai importantă investiție de infrastructură interculturală a orașului este menționată în strategie exclusiv ca oportunitate contextuală, fără nicio funcțiune operațională. Riscul este ca o clădire să fie reabilitată fără un proiect de utilizare fundamentat pe nevoile comunităților.

Criteriul „comunități mai puțin numeroase”, utilizat la măsura 2.2.1, nu corespunde nevoii reale. Strategia identifică ea însăși dificultatea implicării tinerilor drept „una dintre provocările-cheie semnalate practic de toate comunitățile minoritare”. Or, organizațiile de tineret ale comunităților numeroase se află frecvent în aceeași situație de lipsă a spațiilor ca organizațiile comunităților mici, iar criteriul dimensiunii comunității le exclude nejustificat de la remediu.

Cursurile de limbi ale comunităților tradiționale, deschise și majoritarilor, sunt instrumentul direct de aplicare a conceptelor de plurilingvism și sensibilizare lingvistică pe care strategia le dezvoltă amplu în capitolul conceptual, dar le operaționalizează insuficient.

Amendamentul nr. 10 — Recunoașterea și finanțarea multianuală a evenimentelor reprezentative recurente

Secțiunea vizată	Măsurile 1.2.2 și 2.1.2
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Strategia optează, motivat, pentru a nu nominaliza comunități, evenimente sau proiecte: „măsurile nu menționează explicit anumite comunități, evenimente, activități, sau proiecte. În acest fel, se susține continuarea inițiativelor existente, fără a introduce limitări, sau a risca descurajarea unor acțiuni noi.” Nu este prevăzut însă niciun mecanism care să asigure efectiv această continuare.

TEXT PROPOS

„În cadrul liniei de finanțare dedicate (prevăzute la amendamentul nr.2) se constituie o componentă destinată evenimentelor reprezentative recurente ale comunităților minoritare și evenimentelor interculturale, pe baza următoarelor criterii obiective de eligibilitate: cel puțin cinci ediții consecutive; caracter deschis publicului larg; impact documentat prin număr de participanți și acoperire mediatică; componentă interculturală.

Finanțarea se acordă pentru perioade de cel puțin 3 ani, cu evaluare anuală.

Organizațiile comunităților minoritare sunt recunoscute ca parteneri și ca resurse în elaborarea și implementarea proiectelor municipale cu componentă culturală, educațională sau civică, iar nu exclusiv ca beneficiari ai unor finanțări.”

MOTIVARE

Opțiunea metodologică de a nu nominaliza este corectă și trebuie păstrată. Ea nu împiedică însă stabilirea unor **criterii obiective** care produc, în aplicare, efectul urmărit: sprijinirea inițiativelor cu vechime și impact dovedit, indiferent de comunitatea care le organizează.

Fără un astfel de mecanism, afirmația strategiei că „se susține continuarea inițiativelor existente” rămâne o declarație fără instrument. Evenimente ajunse la a XXVIII-a, respectiv a XII-a ediție, cu mii de participanți în fiecare an și cu zeci de mii în total, își stabilesc programul și contractează artiști cu peste un an înainte — orizont incompatibil cu o finanțare decisă anual, în lipsa oricărei garanții de continuitate.

Recunoașterea organizațiilor ca parteneri, iar nu doar ca beneficiari, este cerută expres de Principiul 1 al strategiei: „strategia promovează o abordare care tratează comunitățile minoritare ca **parteneri egali în construcția orașului, nu ca beneficiari pasivi** ai unor politici compensatorii”. Amendamentul transpune acest principiu în planul de măsuri, unde el lipsește.

Amendamentul nr. 11 — Implicarea instituționalizată a comunităților în relațiile cu orașele înfrățite și cu țările înrudite

Secțiunea vizată	Măsurile 3.1.1 și 3.1.2
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

„Specialiștii, personalitățile și organizațiile minorităților și-au oferit să susțină acest demers, în special în contexte legate de colaborări și parteneriate cu țările înrudite.” Nu este prevăzut niciun mecanism prin care această disponibilitate să fie valorificată.

TEXT PROPOS

„În relațiile cu orașele înfrățite situate în statele înrudite cu comunitățile minoritare din Timișoara, precum și în programele de cooperare transfrontalieră, Primăria Municipiului Timișoara asigură participarea reprezentanților comunității minoritare corespunzătoare la definirea agendei, la componența delegațiilor oficiale și la elaborarea programelor comune.

Consiliul Consultativ al Minorităților Naționale este consultat cu privire la programul anual al relațiilor internaționale ale municipiului și formulează propuneri privind valorificarea rețelelor de contacte ale comunităților.”

MOTIVARE

Comunitățile minoritare dispun de rețele de contacte instituționale, culturale și economice în statele înrudite, construite în decenii, pe care municipalitatea nu le poate reproduce prin mijloace administrative. Neutilizarea lor reprezintă o pierdere de eficiență pentru oraș, nu doar o omisiune față de comunități.

Strategia stabilește ca indicator „numărul de evenimente realizate cu organizații din orașele înfrățite”, fără a preciza cine le inițiază. Amendamentul asigură ca acest indicator să fie atins prin implicarea celor mai bine poziționați actori locali.

Amendamentul nr. 12 — Programe de prezentare a comunităților minoritare în licee și universități

Secțiunea vizată	Măsura 1.2.1
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Măsura vizează școlile („programe [...] de sensibilizare lingvistică și culturală în școli”) și activități non-formale pentru tineri și adulți, fără a prevedea o componentă dedicată învățământului liceal și universitar, deși strategia arată că «departamentele universitare de limbă și cultură pot deveni nuclee de inovare interculturală».

TEXT PROPUS

„Programele de educație și sensibilizare interculturală includ un ciclu anual de prezentări ale comunităților minorităților naționale timișorene în liceele și în facultățile din oraș, realizate de reprezentanți ai comunităților împreună cu specialiști, precum și o ofertă de cursuri de inițiere în limbile comunităților tradiționale, deschisă elevilor și studenților, indiferent de apartenența etnoculturală.”

MOTIVARE

Strategia semnalează expres că „se manifestă la tinerii majoritari rezervă sau chiar intoleranță față de utilizarea limbilor minoritare, respectiv la tinerii minoritari rețineri în a utiliza limba minoritară în diferite situații”. Liceul și universitatea sunt tocmai vârstele la care aceste atitudini se consolidează, iar strategia le acoperă cel mai slab.

Timișoara dispune de catedre universitare de limbă maghiară, germană, sârbă și italiană — resursă disponibilă, menționată de strategie la „Puncte tari”, dar neutilizată în planul de măsuri.

Amendamentul nr. 13 — Amplasarea în spațiul public a operelor de for public existente

Secțiunea vizată	Măsura 1.1.2
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Proiectul nu conține nicio prevedere privind valorificarea operelor de for public reprezentând personalități ale comunităților minoritare aflate deja în patrimoniul unor instituții, dar nepuse în valoare.

TEXT PROPUS

„Primăria Municipiului Timișoara inventariază, împreună cu instituțiile culturale și cu organizațiile comunităților minoritare, busturile, statuile și operele de for public reprezentând personalități ale acestor comunități, aflate în depozite sau în spații interioare ale instituțiilor, și asigură, cu acordul deținătorilor, amplasarea lor în spațiul public, inclusiv realizarea soclurilor și a lucrărilor conexe.”

MOTIVARE

Măsură cu cost minim și impact simbolic ridicat: opera există deja, singurul cost fiind cel al amplasării. Exemplul cel mai clar este bustul directorului de teatru Krecsányi Ignác, aflat în holul Teatrului Maghiar de Stat, fără soclu și fără vizibilitate publică.

Amendamentul nr. 14 — Procedură privind intervențiile neconforme asupra monumentelor și soluționarea petițiilor pendinte

Secțiunea vizată	Măsura 1.1.2
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Proiectul nu conține nicio prevedere privind intervențiile neautorizate sau neconforme realizate în trecut asupra monumentelor cu semnificație pentru comunitățile minoritare.

TEXT PROPUȘ

„În termen de 12 luni de la adoptarea strategiei, Primăria Municipiului Timișoara inventariază intervențiile neautorizate sau neconforme realizate asupra monumentelor cu semnificație pentru comunitățile minoritare și propune, împreună cu Direcția Județeană pentru Cultură Timiș și cu organizațiile comunităților, măsurile de readucere la forma inițială.

În același termen se soluționează și se comunică răspuns petițiilor privind monumentele, aflate nesoluționate la data adoptării strategiei.”

MOTIVARE

Petiția privind readucerea la forma inițială a Monumentului Fecioarei Maria, semnată de 3.200 de persoane și depusă la Primărie în februarie 2012, nu a primit până în prezent răspuns. Nesoluționarea contravine O.G. nr. 27/2002 privind activitatea de soluționare a petițiilor.

Dincolo de aspectul juridic, strategia își propune să construiască încredere între comunități și autoritate. Adoptarea unui document care proclamă „processe structurate, deschise, transparente și recurente de consultare” în timp ce o petiție cu 3.200 de semnături rămâne fără răspuns de peste paisprezece ani afectează direct credibilitatea angajamentului asumat. Soluționarea petițiilor pendinte este cel mai ieftin și mai rapid act de bună-credință disponibil.

Amendamentul nr. 15 — Informarea turistică multilingvă și includerea obiectivelor minoritare în circuitele oficiale

Secțiunea vizată	Măsurile 3.2.1 și 3.2.2
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Măsurile prevăd elaborarea de itinerarii tematice și „un pachet de materiale de promovare”, iar la indicatori figurează „numărul de materiale promoționale tipărite sau online în limbile comunităților etnoculturale timișorene”. Nu sunt vizate însă punctul de informare turistică și audioghidul.

TEXT PROPOS

„Centrul de informare turistică al municipiului se dotează cu materiale de promovare și cu audioghid în limbile comunităților tradiționale ale orașului. Se editează și se distribuie broșuri în limbile minorităților care prezintă caracterul multiethnic al orașului.

Monumentele, instituțiile de cultură și lăcașurile de cult ale comunităților minoritare se includ în circuitele turistice oficiale ale orașului și în semnalistica turistică urbană.”

MOTIVARE

Completare de detaliu, cu cost redus, care asigură ca principiul general al promovării multilingve să se regăsească și la nivelul punctului de contact direct cu vizitatorul. Turisții din statele înrudite cu comunitățile minoritare sunt identificați de strategie ca un segment-țintă distinct, inclusiv la nivel de indicator.

Amendamentul nr. 16 — Componentă de educație pentru protecția patrimoniului

Secțiunea vizată	Măsurile 1.1.3 și 1.2.1
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Campaniile prevăzute vizează personalitățile istorice, spiritul Timișoarei și tradițiile, dar nu și responsabilitatea individuală privind conservarea patrimoniului construit.

TEXT PROPOS

„Campaniile și programele educaționale includ o componentă dedicată protecției patrimoniului cultural, care urmărește conștientizarea responsabilității fiecărui cetățean privind conservarea patrimoniului

construit și memorial, realizată prin resurse digitale accesibile școlilor și publicului larg, cu valorificarea platformelor și inițiativelor deja existente la nivel local.”

MOTIVARE

Protecția patrimoniului depinde în bună măsură de comportamentul proprietarilor și al locuitorilor, nu doar de acțiunea autorității. Există deja la nivel local inițiative și platforme cu acest obiect, care pot fi integrate fără cost suplimentar semnificativ.

Amendamentul nr. 17 — Completarea sistemului de indicatori de monitorizare și evaluare

Secțiunea vizată	Cap. „Indicatori de monitorizare și evaluare”
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Sistemul de indicatori nu conține niciun indicator referitor la: utilizarea limbilor minorităților în administrație; patrimoniul funerar; investițiile în infrastructura instituțiilor minorităților; predictibilitatea finanțării; efectul juridic al consultărilor.

TEXT PROPUȘ

Se adaugă următorii indicatori:

- **OS1.3 (nou):** adoptarea regulamentului privind politica lingvistică locală; numărul de solicitări formulate și soluționate în limbile minorităților; procentul de conținut al paginii de internet a PMT disponibil multilingv; numărul de străzi, piețe și obiective inscripționate multilingv, raportat la planul aprobat; numărul de posturi cu competențe lingvistice certificate.
- **OS1.1:** numărul de morminte și monumente funerare inventariate și clasificate ca protejate; existența cadastrului digital al monumentelor memoriale ale minorităților; numărul de statui inventariate și puse sub protecția municipiului; numărul de personalități adăugate în Aleea Personalităților.
- **OS2.1:** valoarea investițiilor realizate în infrastructura instituțiilor de învățământ și cultură ale minorităților; numărul de obiective finalizate din programul multianual de investiții.
- **OS2.2:** procentul efectiv alocat liniei de finanțare dedicate, raportat la pragul minim asumat; numărul de finanțări multianuale acordate; **numărul de decizii privind instituțiile de învățământ și de cultură ale minorităților pentru care a fost solicitat avizul organizațiilor reprezentative ale comunității,**

raportat la numărul total al acestora; numărul de cazuri în care autoritatea s-a îndepărtat de aviz și și-a motivat public decizia.

MOTIVARE

Strategia prevede o evaluare intermediară în 2028 și una finală în 2030. În lipsa unor indicatori corespunzători, măsurile nou-introduse nu ar putea fi evaluate, iar cele existente ar rămâne fără verificare în privința aspectelor esențiale — în special caracterul efectiv al alocării financiare și al consultării.

Indicatorul privind îndepărtarea motivată de la aviz este esențial: el permite măsurarea calității guvernantei participative, nu doar a frecvenței consultărilor.

Amendamentul nr. 18 — Validarea de către comunitățile direct vizate a conținutului memorial și interpretativ din spațiul public

Secțiunea vizată	Măsura 1.1.2, cu corelare la măsurile 1.1.1 și 3.2.1
Tipul propunerii	Completare

TEXTUL ACTUAL AL PROIECTULUI

Proiectul nu conține nicio prevedere privind conținutul memorial și interpretativ expus în spațiul public — plăci și benzi inscripționate, coduri QR, platforme digitale asociate, materiale de realitate augmentată, înregistrări audio și video. Garanțiile de validare și de consultare prevăzute la măsurile 1.1.1, 1.1.2 și 3.2.1 privesc exclusiv spațiul muzeal, marcasele de monument, respectiv itinerariile turistice.

TEXT PROPUȘ

„Conținutul informativ — textual, audio, video și digital — expus în spațiul public, inclusiv plăcile și benzile inscripționate, codurile QR, platformele digitale asociate, materialele de realitate augmentată, filmele și înregistrările audio, care prezintă evenimente istorice la care au participat membri ai unei comunități minoritare ori care au afectat direct comunitatea, instituțiile sau lăcașurile de cult ale acesteia, se elaborează cu consultarea prealabilă și se supune validării **organizațiilor reprezentative ale comunității respective și, după caz, a cultului religios direct vizat.**

Consultarea privește deopotrivă acuratețea faptelor, terminologia, denumirile proprii, traducerile și modul de reprezentare a rolului comunității.

În cazul unor puncte de vedere divergente se aplică principiul multiperspectivității prevăzut la măsura 1.1.1, iar soluția reținută se motivează în scris.

Prevederile prezentei măsuri se aplică și proiectelor aflate în curs de implementare la data adoptării strategiei.”

MOTIVARE

Proiectul de strategie garantează validarea sau consultarea conținutului istoric în trei situații distincte, niciuna dintre acestea neacoperind însă categoria de conținut la care se referă prezentul amendament. La măsura 1.1.1 se prevede că, în cazul muzeului, conținutul „trebuie stabilit de către specialiști care să includă și specialiști din cadrul comunităților minoritare și trebuie validat de organizații ale minorităților”, cu aplicarea „principiului multiperspectivității” în caz de divergență. La măsura 1.1.2 se prevede că PMT „va consulta organizațiile minorităților cu privire la monumente, la conținutul marcajelor și la traducerea în limbile respective”. La măsura 3.2.1 se prevede elaborarea itinerariilor „cu participarea unor istorici locali și experți din cadrul fiecărei comunități etnice vizate”.

Rămâne astfel neacoperită tocmai categoria în care se concentrează, în prezent, cel mai amplu efort de reprezentare publică a istoriei recente a orașului: infrastructura memorială și interpretativă din spațiul public — benzi și plăci inscripționate, coduri QR, platforme digitale asociate, materiale de realitate augmentată, înregistrări audio și video. Aceasta nu este nici spațiu muzeal, nici marcaj de monument, nici ofertă turistică, astfel încât niciuna dintre cele trei garanții existente nu îi este aplicabilă. Lacuna nu este de principiu, ci de tehnică de redactare: strategia a reglementat suporturile clasice ale memoriei publice, fără a le avea în vedere pe cele apărute în ultimii ani.

Relevanța practică a acestei lacune este imediată. Strategia identifică ea însăși, la capitolul „Amenințări”, riscul „narațiunilor false sau distorsionate despre istoria națională sau locală, despre rolul minorităților sau despre evenimente sensibile (Revoluția din 1989, Holocaust, migrație, războiul din Ucraina)”, iar la măsura 3.2.1 se referă expres la „contribuția minorităților la momente-cheie ale istoriei, cum este Revoluția din 1989”. Mai mult, în capitolul dedicat „spiritului Timișoarei”, strategia invocă punctul 4 al Proclamației de la Timișoara, care „recunoaște contribuția membrilor diferitelor grupuri etnice la victoria Revoluției din Timișoara”. Documentul tratează, așadar, caracterul multietnic al Revoluției ca reper identitar fondator al orașului, fără a prevedea însă vreo procedură care să asigure că acest caracter se regăsește corect atunci când municipalitatea inscripționează definitiv, în spațiul public, istoria anului 1989.

Un al doilea aspect privește sfera entităților consultate. Toate clauzele de consultare existente în proiect se referă exclusiv la „organizațiile minorităților”. Or, o parte semnificativă a evenimentelor din decembrie 1989 s-a desfășurat în legătură directă cu o unitate de cult, iar o parohie sau o comunitate religioasă nu este o organizație a minorității naționale, ci o entitate constituită în temeiul Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor. În lipsa unei mențiuni exprese, tocmai instituția direct implicată în evenimentele prezentate ar putea rămâne în afara procedurii de consultare. Strategia recunoaște de altfel, la capitolul „Puncte tari”, că „organizațiile minorităților, în unele cazuri însoțite de cultele religioase, au un rol activ în coagularea vieții interne a comunităților lor”, dar nu extinde această constatare la planul de măsuri.

Amendamentul nu introduce o exigență nouă, ci transpune în procedură două principii deja asumate de strategie: Principiul 1, potrivit căruia recunoașterea comunităților minoritare presupune „validarea publică a contribuției lor istorice [...] precum și asigurarea vizibilității lor în spațiul public, simbolic și instituțional”, respectiv Principiul 4, al „discuției deschise, informate și respectuoase a aspectelor problematice”. Trimiterea la principiul multiperspectivității nu adaugă nimic la textul strategiei, ci extinde asupra acestei categorii de conținut o regulă pe care documentul o prevede deja pentru muzeu.

În fine, extinderea aplicării și asupra proiectelor aflate în curs de implementare este esențială pentru efectivitatea măsurii. Conținutul memorial dedicat evenimentelor din decembrie 1989 este în prezent în curs de elaborare, în cadrul unui proiect finanțat din fonduri publice al cărui termen de finalizare a fost prelungit. Adoptarea strategiei fără o asemenea precizare ar avea drept consecință ca tocmai proiectul cel mai important din această categorie să rămână în afara regulii instituite. Din perspectiva costurilor,

consultarea prealabilă reprezintă cea mai ieftină formă de gestionare a riscului: o eroare de fapt, de terminologie sau de nume propriu inscripționată în granit și bronz ori integrată într-o platformă digitală permanentă se corectează ulterior cu costuri disproporționate și cu un cost reputațional pe care strategia își propune tocmai să îl prevină.

Temei juridic: art. 5 și art. 12 alin. (1) din Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale; Legea nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor; Legea nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice.

IV. Concluzii

Proiectul de strategie reprezintă un demers valoros, fundamentat pe o cercetare serioasă și pe un cadru conceptual european coerent. Adoptarea lui este oportună și necesară.

Pentru ca documentul să producă efecte, iar nu doar să constate, este însă necesar ca angajamentele deja asumate în capitolele de analiză, valori și principii să fie transpuse în măsuri cu conținut determinat, cu responsabil, termen, alocare bugetară și indicator. Aceasta este funcția amendamentelor pe care le propunem.

Susținem adoptarea strategiei și ne exprimăm disponibilitatea de a participa la dezbateră publică, la eventualele grupuri de lucru constituite pe marginea acestor propuneri, precum și la implementarea și monitorizarea ulterioară a documentului.

Data: 31.08.2026

Uniunea Democrată Maghiară din România

Organizația Județeană Timiș
prin Molnar Andrei, președinte

Digitally signed by
ANDREI MOLNAR
RO
2026.08.31 14:42:15

Prezentele propuneri sunt susținute și asumate de către următoarele organizații neguvernamentale, instituții de învățământ și instituții bisericești din Timișoara, care fac parte din Consiliul Civil:

Asociația Bastion Várbástya

Kása Zsolt

Asociația Biroul de Consiliere și Formare Start

Dr. Magyar Sára

Asociația Carpatină Bănățeană

Balázs István László

Asociația Comunitară pentru Banat

Molnár András

Asociația Culturală „Eszterlanc”

Tamási Emese

Asociația Femeilor Maghiare din Timișoara

Kedves Emőke

Asociația Heti Új Szó – Baráti Kör	Makkai Zoltán
Asociația Kohezio Egyesület	Sipos Ilona
Asociația Losonczy István Hagyományőrző és Sport Egyesület	Erdei Lajos-Árpád
Asociația Pentru Valorile Maghiare Din Banat	Dr. Bodó Barna
Asociația Pro Gerhardino	Pr. Kocsik Zoltán
Asociația Proteszt Egyesület	Somogyi Attila
Asociația "Temes Megyei Magyar Ifjúsági Tanács - Consiliul Consultativ al Tinerilor Maghiari din Județul Timiș"	Tőtös István
Filiala din Cluj a Academiei Maghiare de Științe (MTA KAB) – Comitetul de lucru din Banat	dr. Nagy- György Tamás
Fundația Bartók Béla	Halász Ferenc
Fundația Diaspora	Kovács Katalin
Fundația Integratio	Toró T. Tibor
Organizația Studenților Maghiari din Timișoara	György Andrea
Societatea Banațeană Pentru Păstrarea Tradițiilor Maghiare Pro Folk	Szabó Ferenc
Uniunea Cadrelor Didactice Maghiare din România – Organizația Județeană Timiș	Crepelca-Kovács Beatrix
Liceul Teologic Romano-Catolic „Gerhardinum”	Pr. Kocsik Zoltán
Liceul Teoretic „Bartók Béla”	Dr. Erdei Ildikó
Protopopiatul Reformat Timișoara	Protopop Bódis Ferenc
Parohia Romano Catolică Timișoara IV Iosefin	Pr. Szilvágyi Zsolt
Parohia Evanghelică Luterană Timișoara	Pr. Kovács Zsombor
Centrul Reformat Noul Mileniu	Pr. Gazda István